

Aprenentatge servei a l'Hospitalet de Llobregat

Ens fa créixer

Enric Roldán Bermejo (coord.)

**Aprenentatge servei a
l'Hospitalet de Llobregat**

Ens fa créixer

Enric Roldán Bermejo
(Coordinador)

col·lecció/5
josefina gómez olivares

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

© dels respectius autors dels capítols i del coordinador de l'edició.

© Centre d'Estudis de L'Hospitalet
Av. Josep Tarradellas, 44. (Espai Molí). 08901 L'Hospitalet de Llobregat
celh@celh.cat
www.celh.cat

Col·lecció/5 Josefina Gómez Olivares
Primera edició: març de 2015
ISBN: 978-84-937806-7-8
Dipòsit legal: B 4110-2015
Correcció: Montserrat Torra
Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Dibuix de portada: Ladis Girona
Disseny de la portada: Creators, amb la col·laboració de Miquel Roldán i Víctor Vila

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

Sumari

Presentació	9
Introducció.....	11
1. APS... AIXÒ QUÈ ÉS?.....	15
Per Roser Batlle Suñer, pedagoga, emprenedora social de la Xarxa Ashoka, membre del Centre Promotor d'ApS de Catalunya. Impulsora de l'ApS	
2. INVENTARI DE PROJECTES APS DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	27
Per Sara Plaza i Josep M. Tarrats, tècnics de la Regidoria d'Educació. Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat	
3. INVENTARI HISTÒRIC DE PROJECTES APS DE L'HOSPITALET	31
Per Sara Plaza i Josep M. Tarrats	
4. ONZE PROJECTES D'APRENENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET	33
4.1. Apadrinament lector	
Per Rocío Fernández i M ^a José Laborda, de l'Escola Menéndez Pidal	
4.2. Conèixer és estimar	
Per Bengi Herrera de l'INS Bisbe Berenguer amb la col·laboració de Carme Ruiz i Núria Trilla, de l'Escola d'Educació Especial l'Escorça	
4.3. El barri camina	
Per Ester Badal, del Centre de Formació d'Adults Can Serra	
4.4. Estampa el bosc	
Per Anna Recio Macho i Montse Zaera García, de l'INS Bellvitge	
4.5 Fem empresa amb servei a la comunitat	
Per Begoña Leyva Fernández, del Centre Esclat	
4.6. Joves pel barri	
Per Núria Canillas i Merche García, de l'Esplai de la Florida	
4.7. La participació de les famílies a la secundària	
Per Bibiana Marín, del Grup Investigació-Acció Participativa de l'Hospitalet (GIAP-L'H)	
4.8. La xarxa del projecte Cicerone	
Per M ^a José Pérez i Núria Ramos, del Pla Educatiu d'Entorn	
4.9. El Taller Comunica dels estudiants d'ESADE a l'Hospitalet de Llobregat	
Per Jara Costa Duran, d'ESADE	
4.10. Trobades solidàries	
Per Mayte Ortega, del Centre Educatiu FAX i Anna Bonilla i Teresa Carmona, del Centre Ocupacional Can Serra	
4.11. ApS en bicicleta. El projecte Ho fem en bici?	
Per Jaume Agustí, de l'INS Torras i Bages	

5. QUÈ EN PENSEN, DE L'APRENTAGE SERVEI?	123
5.1. Jordi Ibáñez, director de l'INS Eduard Fontserè	
5.2. Pilar Massana, cap de l'Àrea Bàsica de Serveis Socials de Bellvitge i El Gornal	
5.3. Felipe Campos, director de l'Associació Educativa Itaca	
5.4. Blanca Solana, cap de negociat de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat	
5.5. Elena García, coordinadora pedagògica de l'INS Rubió i Ors	
5.6. Jordi Caballé, Servei Educatiu de l'Hospitalet	
5.7. José Manuel Reinoso, director de l'Escola Pau Vila	
5.8. Justo Herrera, president del Casal de Gent Gran de Sant Josep	
5.9. Ricard Vicente, director del Club d'Esplai Pubilla Cases-Can Vidalet	
5.10. Artur Vidal, assessor LIC de l'Hospitalet	
5.11. María José Pérez, coordinadora territorial del Pla Educatiu d'Entorn	
5.12. Jordi Roca, inspector d'Educació, inspector coordinador de l'Hospitalet	
5.13. Carmen Camacho, directora tècnica del Centre Ocupacional dels Tallers Bellvitge	
5.14. Lourdes Ruiz, directora pedagògica Secundària del Col·legi Pare Enric d'Ossó	
5.15. Lluís Esteve, Regidor d'Educació de l'Hospitalet de Llobregat	
6. QUÈ ENS DIUEN ELS ALUMNES QUE PARTICIPEN EN PROJECTES D'APRENTATGE SERVEI?	193
7. FAMILIARS I PERSONES ADULTES QUE HAN PARTICIPAT EN PROJECTES APS ENS DONEN ALGUNES OPINIONS	203
8. UN EXEMPLE DE CIUTAT QUE TREBALLA PER A L'APS: L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	207
Per Enric Roldán Bermejo, El Casalet-Grup Permanent ApS l'Hospitalet	
9. DEU OPINIONS DES DE FORA DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	
Martí Boneta i Carrera, Laura Campo, Giorgio Giuliani, Gené Gordó i Aubarell, Chantal Jouannet , Anna Ibarz Lozano, Ana María Scala Eduán, M. Dolors Sabater Puig, Marisol Uria, Pedro Uruñuel.....	215
10. PER QUINS MOTIUS VAL LA PENA FER APS?.....	225
Per Josep M. Puig Rovira, catedràtic de Teoria l'Educació a la Universitat de Barcelona i membre del Grup de Recerca en Educació Moral (GREM).	

Agraïments

*Les petjades de les persones que
van caminar juntes, mai s'esborren.*
Proverbi africà

A totes les escoles, instituts, entitats, serveis i a totes les persones que fan aprenentatge servei a l'Hospitalet. Molt especialment a totes aquelles que han col·laborat en l'elaboració d'aquest llibre.

Són aquestes:

Jaume Agustí
Ester Badal
Roser Batlle
Martí Boneta
Anna Bonilla
Jordi Caballé
Carmen Camacho
Laura Campo
Felipe Campos
Núria Canillas
Teresa Carmona
Jara Costa
Manuel Domínguez
Lluís Esteve
Rocío Fernández
Elena García
Merche García
Giorgio Giuliani
Gené Gordó
Bengi Herrera
Justo Herrera
Jordi Ibáñez
Anna Ibarz
Chantal Jouannet
Mª José Laborda
Begoña Leyva
Bibiana Marín
Pilar Massana
Mayte Ortega

8) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Mª José Pérez
Sara Plaza
Josep M. Puig
Núria Ramos
Anna Recio
José Manuel Reinoso
Jordi Roca
Carme Ruiz
Lourdes Ruiz
M. Dolors Sabater
Ana Maria Scala
Blanca Solana
Josep M. Tarrats
Núria Trilla
Marisol Uría
Pedro Uruñuela
Ricard Vicente
Artur Vidal
Montse Zaera

A Ladis Girona pels seus dibuixos;
i a l'Anna Clara Giordano per les seves traduccions de i a l'italià.

10. Per quins motius val la pena fer ApS?

Les motivacions que empenyen cada un de nosaltres a implicar-nos en una experiència d'aprenentatge servei són molt variades, sovint del tot personals i ben segur que suficients per posar-nos en marxa. Malgrat tot, i més enllà del que mou legítimament cada individu, també ens cal determinar alguns motius compartits que justifiquen de manera general la bondat de l'aprenentatge servei.

Per tal de respondre amb arguments vàlids per a tots la pregunta que encapçala aquest escrit, el primer que hem de fer és presentar la tipologia de motius que justifiquen una pràctica educativa com l'aprenentatge servei. Crec que hi ha tres classes de motivacions diferents per defensar-lo: la convicció que tenim bones raons que justifiquen la seva implementació, la constatació que els participants viuen amb satisfacció la realització de l'experiència, i l'avaluació positiva dels resultats que deriven de la participació en experiències d'aprenentatge servei.

Comencem per la darrera motivació que he enumerat: els resultats positius que s'assoleixen. Aquest acostuma a ser un dels motius definitius a l'hora de promocionar una pràctica educativa. Si després d'una avaluació curosa, es comprova que la participació en una activitat, en el nostre cas una activitat d'aprenentatge servei, permet que els nois i noies que hi han intervingut adquireixen competències, disposicions, coneixements o valors que considerem desitjables, afirmem sense gaires dubtes que val la pena impulsar activitats d'aquesta naturalesa. L'obtenció de bons resultats és un dels principals motius per implementar una nova pràctica educativa. Tenim impressions molt positives sobre els guanys que obtenen els alumnes participants en activitats d'aprenentatge servei, però desgraciadament no tenim encara gaire recerca objectiva sobre aquestes sospites. Malgrat tot, podem demanar en préstec les recerques que s'han realitzat en altres llocs. Ho podem fer perquè, si les condicions d'aplicació no són massa diferents de les nostres, s'ha de suposar que els resultats obtinguts tampoc no ho seran. El treball que ha fet Furco per sistematitzar la recerca sobre els resultats de l'aplicació de l'aprenentatge servei als EUA ens pot ser de gran utilitat. Tot i que la seva realitat no és igual que la nostra, les condicions concretes

d'aplicació de les experiències no són tan diferents, de manera que els resultats poden ser amb precaució comparables. Per tant, en certa manera podem fer nostres els treballs d'aquest autor i dir, tal com constaten els seus estudis, que l'aprenentatge servei aconsegueix millores en els àmbits acadèmic i cognitiu, cívic, vocacional i professional, ètic i moral, personal i, per últim, social.¹

La segona motivació per implicar-se en una activitat d'aprenentatge servei es refereix a la satisfacció obtinguda pels diferents participants en l'experiència i, d'una manera especial, per l'alumnat que l'ha protagonitzada. Si les vivències que s'obtenen durant el desenvolupament de l'activitat són positives i els implicats —joves, educadors, representats de les entitats i receptors directes— les senten com a fets significatius que els han aportat moments rellevants i records positius, podem dir que l'experiència ha assolit un dels seus reptes prioritaris: oferir als participants una vivència significativa que molt probablement els farà créixer. Naturalment cada participant avaluarà la satisfacció d'acord amb criteris diferents a causa del lloc i el paper que els correspon jugar, però si han obtingut satisfacció durant el desenvolupament de l'activitat, podem dir que val la pena impulsar-la. Aquí sí que comptem amb evidències prou contrastades que l'aprenentatge servei acostuma a satisfer els seus participants molt per sobre del que és habitual en l'àmbit de l'educació. S'han completat ja algunes recerques de qualitat sobre satisfacció dels participants que corroboren el que hem afirmat. Els treballs de Folgueiras i Luna, que de cap manera podem resumir en tota la seva riquesa, són prou explícits en relació amb l'alta satisfacció que obtenen els participants en experiències d'aprenentatge servei.² En definitiva, l'assoliment d'un grau de satisfacció alt és motivació suficient per endegar una proposta d'aprenentatge servei i, a més, acostuma a ser un indicatiu que els participants han obtingut també aprenentatges rellevants.

¹ FURCO, A. *El impacto educacional del aprendizaje-servicio. ¿Qué sabemos a partir de la investigación?* <http://roserbatlle.files.wordpress.com/2009/02/resultats-investigacio-aps-furco-modo-de-compatibilidad.pdf>

² FOLGUEIRAS, P. i LUNA, E. (2011). *Estudi sobre el grau de satisfacció d'estudiants que participen en projectes d'ApS. Temps d'educació*, 41, 119-128. FOLGUEIRAS, P., LUNA, E. y PUIG, G. (2013). *Aprendizaje y Servicio. Estudio del grado de satisfacción de estudiantes de ApS en la Universidad. Revista de educación*. Disponible en: http://www.revistaeducacion.mec.es/doi/362_157.pdf

A l'hora de buscar les motivacions per fer aprenentatge servei hem vist que els resultats i la satisfacció són dues justificacions importants per implantar-lo, però no són del tot suficients. Encara ens queda analitzar un tercer tipus de motivació per moure'ns: la convicció que certes idees avalen el desenvolupament d'una proposta com l'aprenentatge servei. Aquest tercer motiu, que ens ocuparà fins al final d'aquest escrit, constitueix un impuls ben potent a l'hora d'implicar-se en un projecte d'aprenentatge servei. Sovint comencem a desenvolupar una experiència sense saber si serà satisfactòria i sense saber quins seran els resultats, ho fem simplement perquè l'experiència expressa bé valors que defensem, perquè fa operatives idees i teories que ens semblen plausibles, perquè concorda amb maneres d'entendre el que hauria de ser la societat. En definitiva, ens impliquem en una activitat d'aprenentatge servei perquè és coherent amb idees que tenim al cap i que ens semblen realitzables i desitjables. Sense aquest nivell de motivació, probablement els altres dos no ens satisfarien prou. És clar que, si no podem constatar adquisicions positives i satisfacció en la realització, tampoc ens quedarem tranquils. Com sempre, el millor és comptar amb motius de les tres menes. Ara, però, tal com ja he insinuat, dedicaré la resta de l'escrit a presentar breument les raons que justifiquen la realització d'un projecte d'aprenentatge servei.

L'ajuda mútua ens ha fet humans

La lluita per la vida de tradició darwiniana i la persecució de l'interès individual que va defensar el pensament utilitarista no són els únics motors de l'evolució dels éssers vius, ni tampoc del progrés econòmic i la convivència social. La lluita i l'interès existeixen i actuen, però no estan sols. Cada dia hi ha més i més evidències que l'evolució, el progrés i la convivència requereixen també de l'acció d'un segon motor: l'altruisme, la cooperació i l'ajuda mútua.

Des de l'etologia, autors com per exemple Wilson, Tomasello o De Waal han mostrat d'una manera i d'una altra que la cooperació i l'ajuda no són alienes a la conducta animal ni al procés evolutiu dels humans.³ Vaja, que sense la seva acció quedaríem mancats d'una

---

³ WILSON, E. O. (2012). *La conquista social de la Tierra*. Barcelona: Debate. TOMA-

força de progrés important. Ens hem fet humans també gràcies a l'ajuda mútua i la cooperació, ha estat així perquè són forces importants per protegir-nos de la vulnerabilitat i els perills, perquè ensenyar-nos uns als altres i aprofitar les troballes culturals permet el progrés i fa la vida més fàcil, i perquè cooperar i fer les coses junts aprofita millor l'esforç de cada un i crea la força superior del grup. Competim i col·laborem, de fet el mateix que fan tots els bons equips esportius que milloren les seves possibilitats d'èxit en la mesura que milloren també les virtuts cooperatives. En definitiva, la vida és millor en la mesura que aprenem a col·laborar i ajudar.

Si ens ho mirem des de l'antropologia, amb tota seguretat hem de partir de l'obra de Marcel Mauss de l'any 1925 per recuperar la importància del do —de la voluntat de donar— entre individus i grups.⁴ Tant aquest autor com els seus seguidors, Caillé o Godbout, han mostrat que en societats tradicionals i també en les actuals els humans estan inclinats a perseguir el seu interès, però també a esforçar-se per donar de manera altruista a les persones que coneixen i també als desconeguts.⁵ La idea és ben clara: donar forma part de la naturalesa humana. Avui les nostres societats articulen la relació i la convivència a partir dels intercanvis en el mercat, la redistribució que guia l'estat i la voluntat de donar que s'expressa en infinitat d'àmbits que van de la vida familiar a l'acció de les entitats del tercer sector.

He deixat per al final recordar la recomanació de les religions en favor de la caritat —a vegades tan mal entesa i humiliant— i també la recomanació de la solidaritat més pròpia del pensament polític d'esquerres. Novament trobem un cant en favor de l'ajuda mútua, que podem afegir als que hem presentat aquí provinents de l'etologia i de l'antropologia.

SELLO, M. (2010): *¿Por qué cooperamos?* Buenos Aires: Katz. DE WAAL, F. (2007): *Primates y filósofos. la evolución de la moral del simio al hombre*. Barcelona: Paidós.

⁴ MAUSS, M. (2009). *Ensayo sobre el don. Forma y función del intercambio en las sociedades arcaicas*. Buenos Aires: Katz.

⁵ CAILLÉ, R. (2007). *Anthropologie du don*. Paris: La Découverte. GODBOUT, J. T. (2007): *Ce qui circule entre nous*. Paris: Seuil.

Aquest recorregut tan esquemàtic i insuficient ha de servir, però, per motivar i justificar l'aprenentatge servei. Si estem programats per ajudar i donar, l'educació s'ha d'encarregar de proporcionar experiències que facin emergir aquesta capacitat i que l'ensenyin fins a convertir-la en un hàbit ben arrelat. És per això que ens sembla bé impulsar l'aprenentatge servei, una bona proposta per entrenar la capacitat d'ajudar i donar.

Una intel·ligència creativa que s'enfronta a problemes

Tal com acabem de veure, els humans som animals que ens esforcem per adaptar-nos a l'entorn tot superant de la millor manera possible els problemes que planteja la vida. Ho hem fet des de sempre i d'aquest esforç per inventar maneres de resoldre els problemes o de millorar les solucions disponibles n'ha sortit la cultura, el coneixement i la moral. Però no sempre hem sabut el que realment fèiem. Lligats a una visió platònica, hem pensat que les idees ens preexisteixen i que, si en algun moment hi vàrem tenir accés, les podem recordar. Per tant, el coneixement és record, no creació humana. Més endavant, seguint el mateix esquema, hem tendit a buscar pertot arreu alguna seguretat inamovible i eterna a partir de la qual fos possible derivar el saber: tant la veritat com la bondat. Hem cedit aquesta responsabilitat al pensament metafísic, a les religions, o més recentment a l'economicisme i també a les ideologies polítiques. La qüestió és buscar una seguretat no qüestionable que ens permeti derivar saber i bondat. Encara no hem arribat del tot a la majoria d'edat que ens havia de donar llibertat i responsabilitat.

En el món de l'educació també s'ha viscut sota l'ombra del platonisme, la pedagogia tradicional considera que el coneixement i els valors ja estan acabats i a disposició, i que la tasca dels educadors és transmetre'ls, per les bones o per força. Els educadors tenen l'autoritat que els dóna disposar de la veritat i de la bondat. D'aquí que verbalisme, memòria i disciplina hagin estat els grans pilars clàssics de l'educació. Avui és una postura que se'ns fa insostenible.

Se'ns fa insostenible perquè hem perdut la confiança en les seguretats absolutes i en la possibilitat d'assolir la veritat amb majúscules.

No tenim la veritat a disposició ni és exactament el que busquem, en canvi tenim la possibilitat de trobar solucions parcials i temporals als problemes que se'ns van presentant. Un horitzó més humil, però que ens fa lliures i responsables.⁶ Més a prop de la majoria d'edat que ens porta a pensar per nosaltres mateixos i també ens obliga a retre comptes del que hem fet i de la intenció que ens ha mogut. Vaja, que no tenir la veritat a disposició no ens ha d'entristir, ni convertir-nos en subjectes enyoradissos, ni deixar-nos perplexos i passius. No tenir la veritat a disposició ens fa lliures, responsables, creatius i ens invita a col·laborar per mirar de cara l'actualitat i lluitar contra les injustícies, el patiment, la desventura i la mort prematura.

Això és el que, entre altres, ens va ensenyar a fer Dewey:⁷ en lloc d'idees acabades, problemes actuals; en lloc de contemplació i record, experiència reflexiva; i en lloc d'escolta respectuosa i repetició, risc transformador. Una manera diferent d'entendre el saber que ens allunya de les doctrines sense fer-nos insensibles i descreguts. Un saber en mans dels homes i dones, per tant un saber lligat a la participació, a la deliberació i a la implicació per construir amb les nostres forces un món millor. Un saber fal·lible que no dóna superioritat, per tant un saber lligat a la idea d'igualtat i democràcia, a la necessitat d'escoltar tothom, en especial als que pensen diferent, i un saber obligat a fer la vida millor i més justa a tothom. Un saber que ha substituït la confiança en la veritat per la confiança en el mètode i en la voluntat de justícia i solidaritat.

El mateix Dewey va traduir aquesta idea al món escolar amb la metodologia de treball per projectes.⁸ Des de petits es tracta de preparar els joves per enfrontar-se a interrogants; a buscar informació variada, fer experiències i experiments de tota mena; a imaginar hipòtesis i a embrutar-se les mans aplicant-les i topant amb la duresa de la realitat. I així a poc a poc anar aprenent coses,

---

⁶ VATTIMO, G. (2010). *Adios a la verdad*. Barcelona: Gedisa.

⁷ DEWEY, J. (2004). *La opinión pública y sus problemas*. Madrid: Morata. DEWEY, J. (1986): *La reconstrucción de la filosofía*. Barcelona: Planeta-Agostini. BERSTEIN, R. (2010): *Filosofía y democracia: John Dewey*. Barcelona, Herder. RORTY, R. (1997): *¿Esperanza o conocimiento? Una introducción al pragmatismo*. México: FCE.

⁸ DEWEY, J. (1989). *¿Cómo pensamos?* Barcelona: Paidós. MARTIN, X. (2006). *Investigar y aprender. Cómo organizar un proyecto*. Barcelona: Graó.

acumulant solucions i compartint-les. I finalment aprenent que això és el que cal fer de grans.

Doncs bé, en aquesta mateixa línia avui l'aprenentatge servei vol aprofitar el treball per projectes i enfortir-lo amb la idea del servei a la comunitat. Projectes i servei amb la voluntat de produir coneixement que alhora sigui motor d'una vida millor per a tots.⁹ L'aprenentatge servei no és una metodologia per transmetre saber acabat, sinó per enfrontar-se a necessitats de la comunitat, per mobilitzar coneixement i utilitzar-lo en l'activitat de servei, per produir experiències significatives, que un cop sotmeses a la reflexió es converteixin en coneixement. I tot això ho vol fer de manera plenament real, estudiant i sortint al carrer a enfrontar-se amb dificultats i treballar per apaivagar-les, ni que sigui en una ínfima part. Considerem que l'aprenentatge servei queda novament justificat perquè mobilitza una intel·ligència creativa que s'enfronta a problemes.

Esdevenir ciutadans treballant pel bé comú

Algunes de les coses més importants que aprenem els humans, per tal d'assolir-les plenament, hem de fer-les en dues etapes: primer ens les ofereixen, ens les donen i les rebem, però no ens n'apropriem del tot fins que no som capaços de ser nosaltres els que les entreguem a altres persones. Per aprendre és tan important rebre com donar. Aquesta llei es veu clara en l'àmbit de l'educació. Distingim un primer moment en què els adults, siguin els pares o els mestres, s'entreguen als alumnes, els reben, tenen cura d'ells, hi confien plenament, els animen i els ensenyen amb tota la paciència i l'esperança del món el que els cal per començar el seu trajecte. Els fan entrega del bé de l'educació. Però com tantes vegades hem vist, el procés educatiu no es completa fins que els joves no aprenen a ser ells els que entreguen alguna cosa de valor feta amb el seu esforç. Per apropiarse del tot d'una cosa cal saber donar-la: si la dones la fas del tot teva.¹⁰

---

⁹ MARTIN, X. (Coord.) (2012). *Per a una pedagogia del servei. Treball per projectes i ApS*. Barcelona: Drecera (Minyons Escoltes i Guies de Catalunya).

¹⁰ GODBOUT; J. T. (con A. Caillé) (1997). *El espíritu del don*. México: Siglo XXI.

232) APRENTATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

Aquí trobem ja una nova justificació de l'aprenentatge servei, els joves per aconseguir una educació completa han de rebre l'ajut dels adults, però també han de tenir l'oportunitat de donar a la seva comunitat quelcom de valor. L'aprenentatge servei és una magnífica oportunitat de viure l'experiència de treballar en benefici de la col·lectivitat. D'entre les diferents tipologies d'aprenentatge servei, aquí resulta adient citar les activitats d'ajuda entre iguals, en les quals els grans ensenyen el que acaben d'aprendre a companys i companyes més petits.¹¹ Queda clar que per aprendre de veritat una cosa primer es rep i després s'ha de donar.

La llei que per posseir de veritat una cosa te l'han de donar, però no és del tot teva fins que no contribueixes a mantenir-la, produir-la i donar-la a d'altres, s'aplica a l'educació i a altres àmbits humans, com per exemple a la ciutadania. En principi, la ciutadania és un estatus que es reconeix, que s'entrega, que es rep i que, fins i tot, s'exigeix. Els ciutadans tenen un conjunt de drets polítics, socials i econòmics que un dia es van conquerir i que avui arriben com un do. Calen algunes condicions per ser considerat ciutadà i, si són massa restrictives o exclouen, solen desencadenar reclamacions i lluites. Però una vegada s'ha reconegut, la ciutadania comporta drets que arriben com un regal. La ciutadania és una conquesta que es converteix en un dret.

Les generacions que no han hagut de lluitar pel reconeixement de la ciutadania, la reben però no acaben de sentir-la del tot seva, de sentir-se part de la comunitat —ens referim a sentir-se'n psicològicament, ja que legalment en són— fins que no viuen el segon moment de la seva adquisició: la contribució al bé comú. Es construeix la idea de pertinença a la comunitat i s'adquireix plenament el sentit de la ciutadania quan s'ha pogut donar alguna cosa a la comunitat. La ciutadania viscuda plenament requereix treballar en un projecte conjunt que contribueixi al bé comú. Una ciutadania forta no es construeix únicament amb el reconeixement dels drets, sinó amb la participació directa en el benestar de la comunitat. Dit de manera més general, per sentir-te part d'un grup, cal que t'accep-

---

¹¹ DE LA CERDA, M. (2013). *Por una pedagogía de la ayuda entre iguales*. Barcelona: Graó.

tin i que t'ajudin a entrar-hi, però cal també que puguis entregar alguna cosa de valor al funcionament del grup. Cal que t'obrin les portes i cal que hi facis una aportació positiva.¹²

Diem que l'aprenentatge servei són unes bones pràctiques de ciutadania perquè, en la mesura que donen la oportunitat de treballar per la comunitat, ajudaran a construir el sentiment de pertinença i mantenir viu el desig de bastir una col·lectivitat justa i solidària. L'aprenentatge servei aporta una experiència imprescindible a la formació de ciutadans. Si tenim la convicció que les coses són com hem explicat, aquestes idees poden ser una motivació i una justificació suficient de l'aprenentatge servei.

Aprendre valors per participació en pràctiques

Els valors no s'ensenyen ni renyant, ni fent recomanacions conductuals, ni explicant-ne el significat. No s'ensenyen amb discursos dels educadors. Tampoc s'ensenyen amb debats, tot i que saber dialogar de veritat és un valor fonamental. Els valors s'aprenen practicant-los i, mentre no se'n sap prou, entrenant-se a poc a poc per anar adquirint cada vegada més destresa. No cal dir que un bon entrenament conductual ha de completar-se amb reflexions i reforços emocionals que el faran més efectiu. Però els valors s'han d'aprendre practicant-los perquè és l'única manera d'aconseguir que donin forma a la conducta. No ens preocupen els valors en tant que idees o preferències, sinó en la mesura que es converteixen en hàbits reflexius. I per construir un hàbit reflexiu cal pràctica, cal participar repetidament en pràctiques que expressin valors. Per això diem que aprendre valors és participar en pràctiques de valor.

Què és una pràctica de valor? Una pràctica de valor és un curs pausat de passos conductuals pensats per assolir determinats objectius tot manifestant valors que les persones implicades van fent seus a mesura que participen en el procés.¹³ En el món de l'educació tro-

---

¹² BÉJAR, H. (2000). *El corazón de la república*. Barcelona: Paidós. CONILL, J. I CROCKER, D. A. (EDITORES) (2003). *Republicanism y educación cívica*. Granada: Editorial Comares.

¹³ PUIG, J.M. (2003). *Prácticas morales*. Barcelona: Paidós.

234) APRENETATGE SERVEI A L'HOSPITALET. ENS FA CRÉIXER

bem moltes pràctiques que compleixen aquesta doble funció: assolir objectius tot practicant valors. El nombre de pràctiques educatives més o menys sistematitzades és gran, però a tall d'exemple podem citar el treball per projectes en què es busca aprendre a fer recerca i alhora s'aprenen valors com la col·laboració o l'esforç, les assemblees de classe que busquen regular la vida del grup tot aprenent valors com el diàleg, o les activitats de mentoratge que busquen incrementar l'aprenentatge d'uns i altres tot afavorint valors com l'ajuda, la cura i la convivència.

Si el que hem dit fins ara és encertat, resulta evident que l'aprenentatge servei és una pràctica de valor que busca assolir certs objectius alhora que expressa i invita a viure valors. L'experiència del Banc de Sang està pensada per promocionar la donació de sang i aprendre, per exemple, com coagula la sang i com es fa una campanya de comunicació, alhora que es practiquen valors lligats al treball en equip o vinculats a la solidaritat i recerca del bé comú. Si l'experiència d'aprenentatge servei té a veure amb la millora de la llar de persones amb dificultats, com fa el projecte de La Murga, s'aprenen diferents habilitats tècniques i alhora es viuen valors relacionats amb la cura, el respecte i la comprensió. Dos exemples presentats amb brevetat i simplificació, però que mostren a les clares com les experiències d'aprenentatge servei assoleixen objectius cognitius i de servei i alhora manifesten valors.

D'acord amb el que acabem de dir, l'aprenentatge servei és un metodologia apropiada per ensenyar i aprendre valors en tant que hàbits reflexius, un dels objectius bàsics de la tasca educativa. Per tant, queda justificada amb noves raons la conveniència d'impulsar aquesta proposta formativa.

* * * * *

Fins aquí quatre idees que justifiquen i motiven la conveniència d'implantar la metodologia de l'aprenentatge servei: crear humanitat a través d'una activitat d'ajuda, desenvolupar una intel·ligència creativa capaç d'enfrontar-se als problemes que planteja la realitat, treballar pel bé comú com a camí per assolir plenament la ciutadania i aprendre valors tot participant en una pràctica que invita a viu-

re'ls amb intensitat. Si aquestes idees són encertades, hauríem de tornar al principi i comprovar si, a més de bones raons per implementar activitats d'aprenentatge servei, s'obtenen resultats formatius desitjables i l'activitat es desenvolupa de manera satisfactòria per als participants. Malgrat la falta d'estudis suficients, ja hem vist que sembla que els resultats són positius i la satisfacció alta. Per tant, podem dir que l'aprenentatge servei ha quedat avalat per un conjunt de bones raons, per la satisfacció dels participants i pels resultats positius. Ara, però, ens queda la tasca inacabable de millorar la implementació de les propostes d'activitat. Així farem cas d'aquella màxima que adverteix que si no avances és que ja has començat a retrocedir.

Josep M. Puig Rovira